

Kriminologiska institutionen

Den parallella rättegången

- en kriminologisk studie om medias inflytande
på det allmänna rättsmedvetandet

Examensarbete 15 hp

Kriminologi
Kriminologi III (30 hp)
Vårterminen 2011
Susanna Olsson

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka om och hur påverkad man som läsare blir, av massmediernas eventuella vinkling av begångna brott och rättsfall i nyhetsrapporteringen. Mina konkreta frågeställningar lyder: Påverkar media den allmänna uppfattningen om straffnivån, samt den allmänna uppfattningen om syftet med straff? Hur ser förhållandet ut mellan den allmänna uppfattningen om syftet med straff och vald påföljd?

Med utgångspunkt i en studie som gjordes i Kanada 1990 har jag låtit 62 personer besvara en enkät. Jag valde ut ett rättsfall från Eskilstuna tingsrätt 2005, och lät hälften av respondenterna läsa valda delar av domstolsprotokollet och den andra hälften fick läsa två stycken artiklar ur tidningen Expressen som skrivit om fallet. Efter det fick de besvara en enkät där de fick välja vilken typ av straff de bedömde att gärningsmannen bör få, samt rangordna vilka de ansåg vara de två viktigaste syftena med att straffa. Bortfallet var relativt litet av de besvarade enkäterna som samlades in genom ett bekvämlighetsurval.

I avsnittet om tidigare forskning redovisar jag resultat i forskningsområdet hur media påverkar allmänheten, då det finns mycket liten forskning i just de frågeställningar som jag berör. Gemensamt för samtliga författare är att medias rapportering av brott inte står i proportion till hur många, eller vilken typ av brott som egentligen begås. Detta får i sig betydelse för allmänhetens rädsla för brott, kriminalpolitiska förändringar och allmänhetens syn på och kunskap om rättsväsendet i stort. Studien vilar på den uppbyggda teoribildningen kring det allmänna rättsmedvetandet, syftet med straff samt medias förmåga att få det speciella att verka normalt i läsarens ögon. Min egen hypotes lyder att den allmänna människan blir påverkad av media i ett särskilt rättsfall, och konsekvensen blir att man vill döma till strängare påföljder. Jag tror även att man, efter att ha tagit del av medierapportering, i mindre utsträckning kommer ha valt syften med straff som överensstämmer med Sveriges lagstiftning. Jag sträcker mig så långt att jag anser att det allmänna rättsmedvetandet inte är ett rättsmedvetande, utan mer ett känslostyrt rättstycande.

Resultatet kan inte bekräfta min hypotes. Av de som läst tidningsartiklarna ville 71 % ha en frihetsberövande påföljd, i jämförelse med 94 % av de som läst domstolsprotokollet. Detta kan bero på flera orsaker. Jag diskuterar möjligheterna om ett giltigt rättsmedvetande och oklar verklighetsanknytning. I frågan om syftet med straff var det endast ett fåtal respondenter, 7 %, som helt överensstämde med den svenska statens syfte, allmänprevention. Vi ska dock komma ihåg att det inte kan dras några generella slutsatser av resultatet i denna uppsats.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
1. Inledning.....	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte, frågeställning och problemformulering	5
1.3 Disposition	6
2. Tidigare forskning	7
2.1 En liknande studie	7
2.2 Om medias påverkan på allmänheten.....	7
2.3 Om skildringen av rättegången och fängelset	9
3. Teoretisk bakgrund.....	11
3.1 Det allmänna rättsmedvetandet	11
3.2. Syftet med straff.....	12
3.3 Det speciella blir det normala.....	13
3.4 Medvetande eller tyckande?.....	14
4. Metod och material.....	15
4.1 Beskrivning av studien	15
4.2 Urval.....	16
4.3 Vetenskapsteoretiska utgångspunkter	17
4.4 Bortfall	18
4.5 Problem	18
4.6 Etiska reflektioner	18
5. Resultat.....	20
6. Analys och diskussion.....	26
6.1 En obekräftad hypotes	26
6.2 Syftet med straff.....	27
6.3 Om sambandet mellan syfte och påföljd	27
6.4 Framtida forskning	28
7. Litteraturförteckning	29
7.1 Elektroniska resurser	30
8. Bilagor.....	31

1. Inledning

1.1 Bakgrund

En studie gjord i Kanada 1990 visar att allmänheten definitivt blir påverkad av media när det gäller rubricering av brott, domens giltighet och den allmänna bilden av gärningsmannen.¹ Även svenska studier visar att människor blir starkt påverkade av enstaka artiklar och vidare att media har en överrepresentation av våldsbrott i sina publiceringar.² Brott som tas upp i nyhetsmedier är en väldigt liten del av de brott som begås eller ens blir polisanmälda och de rättegångar som media redogör för är knappast en verklig bild av samhället.³ Samtidigt visar forskningsresultat att svenskarna generellt vill ha strängare straff.⁴ Anledningen till att jag ville skriva den här uppsatsen var att jag från början reagerade på de olika grupper som man kan gå med i eller visa att man stödjer på den internetbaserade mötesplatsen Facebook. Någon skapar en grupp om något som engagerar den personen, och bjuder sedan in folk, som tycks tacka ja utan att riktigt fundera på vad det är som de tackar ja till. Man läser en kort information och väljer sedan att antingen stödja budskapet eller inte. Jag började intressera mig för, och lägga märke till, hur vinklade jag upplevde att även tidningar var vad gäller brottsfall. Jag kunde ofta läsa hur offret eller offrets anhöriga fick komma till tals efter en dom och uttrycka att man inte kunde förstå varför påföljderna blev så låga. Offren var ju skadade för alltid. Jag upplevde att man sällan kunde läsa om hur domstolen resonerat och vad de tagit hänsyn till vid påföljdsbestämmelsen, eller hur en rättsprocess överlag fungerar. Jag bestämde mig då för att undersöka vilken påverkan media har på allmänheten vad gäller synen på straff och påföljd.

Genom medierna definierar vi både verkligheten omkring oss samt vilka vi är och vad vi står för. Medierna har en enorm påverkan och makt. Genom att framställa informationen de vill förmedla på olika sätt, kan de peka på vad som är viktigt och oviktigt, vad som är bra och vad som är dåligt.⁵ Nyheter är aldrig en ren redogörelse över en specifik händelse, utan en aktiv komponent till konstruktionen av den sociala verkligheten.⁶ Man kan säga att media är människans främsta och mest betydelsefulla informationskälla, men också den som kan vara

¹ Roberts & Doob (1990) sid. 462.

² Pollack (2001). Dahlgren (1987). Roberts & Doob (1990) sid. 452, 464.

³ Roberts & Doob (1990). sid. 452f.

⁴ Axberger (1996) sid. 108. Sarnecki (2009) sid. 463.

⁵ Gripsrud (2002), sid. 17f.

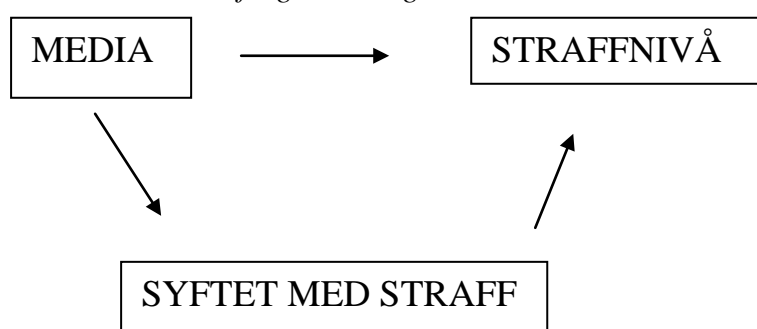
⁶ May (1997) sid. 225.

mest vinklad. Genom den dagliga rapporteringen i tv, tidningar och radio blir vi uppdaterade på vad som händer runtom i världen. Genom Internets intåg i så gott som varje svenskt hem har tillgången till information, och möjlighet till att kommunicera om informationen, ökat explosionsartat. Man talar om de sociala medierna, där sidor som bloggforum, Facebook och Twitter ger utrymme för människor att uttrycka åsikter för tusentals läsare.⁷ Facebookgruppen ”Rädda Nåshjälten! Den officiella Per-Anders Pettersson-gruppen!” har i skrivande stund 15 293 medlemmar.⁸ Informationen har nått många människor. Det som sällan beskrivs i dessa grupper och bloggar är bakgrunden i det faktiska rättsfallet. Man kan därför tänka sig att de människor som tagit del av all denna information och vidare skapat sig en uppfattning om händelsen, inte gör det på en grund som är tillägnad all fakta. Detta finner jag mycket problematiskt, då det i längden kan få konsekvenser som till exempel att en allmänhet inte har förtroende för sitt rättsväsende, eller att lagstiftningen eventuellt ändras på felaktiga grunder.⁹

1.2 Syfte, frågeställning och problemformulering

Det huvudsakliga syftet med denna studie är att undersöka om och hur påverkad man som läsare blir, av massmediernas eventuella vinkling av begångna brott och rättsfall i nyhetsrapporteringen. Jag ämnar undersöka huruvida massmedia påverkar den allmänna uppfattningen om straffnivå och den allmänna uppfattningen om syftet med straff, eller ej. Jag har även för avsikt att undersöka förhållandet mellan syftet med straff och vald straffpåföljd. Nedan i figur 1 illustreras mina frågeställningar och hur de länkar till varandra.

FIGUR 1. Illustration över frågeställning.

⁷ Hadenius & Weibull (2003) sid. 263.

⁸ 2011-04-06. "Nåshjälten" var ett fall som under 2009 fick stor uppmärksamhet då en man, till synes agerandes i nödvärn, blev dömd till fängelsestraff för misshandel.

<http://www.facebook.com/home.php#!/group.php?gid=137949383529>

⁹ Se avsnittet "tidigare forskning" i denna uppsats, för en redogörelse av massmedias och allmänhetens påverkan på kriminalpolitiken. Dessa konsekvenser är dock något jag inte kommer att fördjupa mig i.

Mina frågeställningar lyder alltså; Påverkar media den allmänna uppfattningen om straffnivån, samt den allmänna uppfattningen om syftet med straff? Hur ser förhållandet ut mellan den allmänna uppfattningen om syftet med straff, och vald påföljd?

I studien kommer jag att utgå ifrån två olika informationskällor, daglig rikstäckande massmedia i skrift samt domstolsprotokoll. Detta är en viktig studie på flera plan. Dels att uppmärksamma vilken makt media har på den enskilda individen, dels vilka konsekvenser det kan få när samhället får en alltför vinklad bild av specifik information. Det har heller inte publicerats någon större svensk studie i ämnet tidigare.¹⁰

1.3 Disposition

Uppsatsen kommer att innehålla en redogörelse för tidigare forskning i ämnet och på liknande ämnesområden. Därefter en teoribildning kring det allmänna rättsmedvetandet och kriminaljournalistikens förmåga att få det icke-normala att verka normalt. Efter en beskrivning av studien, och dess problem, redovisar jag mina resultat följda av analys och avslutande diskussion.

¹⁰ Sökord: "medier och brott", "medier och rättsfall".

2. Tidigare forskning

Det finns en hel del forskning kring sambandet mellan brottslighet och massmedier, men ofta skiljer denna sig något från frågeställningen i min uppsats då denna forskning inte är inriktad mot straff och påföljd. Nedan presenteras dock en liknande studie som tidigare har gjorts i Kanada, vilken har blivit utgångspunkten för mitt arbete. Vidare redogörs också för forskning om medias påverkan på allmänheten samt medias sätt att skildra rättssystemet.

2.1 En liknande studie

Kriminologerna Julian Roberts och Anthony Doob gjorde en studie i Kanada som kan sägas vara förebilden till min undersökning. Ett antal respondenter fick läsa antingen medias rapportering om ett särskilt rättsfall eller en sammanfattning av domstolsprotokollet från samma rättsfall, och sedan svara på frågor angående domen och påföljdsbestämmelsen.¹¹ Resultaten var talande. En större andel av de som läst artiklarna i media tyckte att domen var alltför skonsam (63 % jämfört med 19 %). De tyckte även att domaren inte hade tagit hänsyn till alla nödvändiga faktorer i fallet (46 % jämfört med 24 %) samt att de hade en mer negativ bild av gärningspersonen (76 % tyckte att han var värre än genomsnittet jämfört med 36 % av de som läst domstolsprotokollet).¹² Roberts och Doob jämför dessa resultat med en studie gjord några år tidigare, och drar av det slutsatsen att allmänheten blir starkt påverkad av den kontext i vilken informationen om domen är inhämtad.¹³

2.2 Om medias påverkan på allmänheten

Ester Pollack har gjort en studie i samspelet mellan journalistik och kriminalpolitik. Genom att ta del av en mängd olika texter, såväl brottsjournalistik som kriminalpolitiska reformer, undersöker hon hur de olika institutionerna påverkar varandra över tid, främst inriktat mot ungdomsbrottslighet.¹⁴ Enligt hennes resultat tenderar inte det nyhetsmässiga intresset för kriminaljournalistiken att öka över tid, vilket tros bero på de pressetiska regler (också kallade publiceringsregler)¹⁵ som infördes i Sverige under tidigt 1900-tal.¹⁶ Det man också kan se är att brottsfiktionen följer samma bana, det vill säga att det allmänna intresset inte tenderar att öka, och att sambandet mellan fiktion och fakta vad gäller brottsberättande är tydlig.

¹¹ Roberts & Doob (1990) sid. 461.

¹² Ibid. sid. 462.

¹³ Ibid. sid. 464.

¹⁴ Pollack (2001) sid. 27.

¹⁵ Ibid. sid. 73

¹⁶ Hadenius & Weibull (2003) sid. 304.

Gränserna mellan vad som är på riktigt och vad som är påhittat har suddats ut.¹⁷ Som tidigare nämnts är våldsbrottsligheten överrepresenterad i nyhetsbevakningen. En studie från 1980-talet visar att 15 % av de, i de svenska tidningarna rapporterade brotten, gällde brott mot person medan statistiken visar att de endast utgjorde cirka 2 % av den registrerade brottsligheten.¹⁸

Pollack diskuterar även mediernas roll i den direkta kriminalpolitiken, det vill säga lagstiftningen. Med hänvisning till de amerikanska kriminologerna Edmund McGarell och Thomas Castellano skriver Pollack att allmänhetens förståelse för brottsligheten och krav på åtgärder mot denna inte alls står i proportion till den faktiska brottsnivån och brottsutvecklingen.¹⁹ Istället har utrymmet som brottsligheten ges i offentligheten, alltså i massmedier, betydelse för hur stor rädslan för brott är och vidare för hur hårt trycket blir på politiker att ta ställning och utefter det agera.²⁰ Även enstaka sensationella händelser, aktioner av olika intressegrupper, uppmärksammade domstolsbeslut och valårspolitik nämns som faktorer till ökande kriminalpolitiska förändringar. Ofta tycks det vara straffet som får stort spelrum i media. Till exempel har det debatterats vilken inverkan media hade på den lagstiftningsförändring som ägde rum under 1990-talet angående rättspsykiatrisk vård. Under många år har medierna skildrat den rättspsykiatriska vårdens brister och drivit frågan mot att den dömda får en alldeles för mild påföljd i proportion till sin brottsliga handling, och mot problemet med bedömningen kring återfall, permissioner och friskförklaringar.²¹ 1992 skedde en skärpning av lagen om rättspsykiatrisk vård. I och med detta aktualiserades frågan om vilken roll medierna spelat för den allmänna opinionens uppfattningar i ämnet.²²

I Anita Hebers litteraturstudie om rädslan för brott anges massmedia som en av flera viktiga komponenter. Heber poängterar dock att det varit svårt att statistiskt se ett samband mellan medias nyhetsframställning och allmänhetens rädsla för brott, då det istället verkar handla om människans individuella egenskaper huruvida media påverkar rädslan eller inte.²³ Gemensamt för både television och dagstidningar var dock att respondenterna i allmänhet blev tryggare av

¹⁷ Pollack (2001) sid. 74.

¹⁸ Ibid. sid. 75. Dahlgren (1987).

¹⁹ Pollack (2001) sid. 41.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid. sid. 23.

²² Ibid.

²³ Heber (2005) sid. 65-66.

att ta del av brott som begåtts på annan ort än den de själva bodde på. Genom att jämföra sin egen ort med den som beskrevs i nyheterna kunde de konstatera att det var tryggt där de själva bodde.²⁴ Likaså blev de i regel mer rädda av att läsa om lokala nyheter, då de kunde visualisera platsen, och kanske även kände till brottsoffret.²⁵ Jason Ditton m.fl. menar att eftersom en så liten del av allmänheten faktiskt blivit utsatt för brott²⁶, jämförelsevis med hur många som i studier menat att de är rädda för att bli utsatta, är det oundvikligt att rädslan är relaterad till mediekonsumtion.²⁷

2.3 Om skildringen av rättegången och fängelset

Ian Marsh och Gaynor Melville skriver om medias skildring av rättegångar och vilken roll massmedier spelar i en rättsprocess, i detta fall i Storbritannien. De menar att rättssäkerheten inte längre är beroende av offentlig närvaro vid själva förhandlingen, och att både den offentliga granskningen och den sakliga debatten i stort sett enkom är lämnad åt media.²⁸ Domstolarna har dock varit ovilliga att släppa in visuella medier under rättegångarna och istället nöjt sig med att rapportera till pressen. Detta trots att tv idag har rollen som den mest pålitliga källan för offentlig information.²⁹ I Storbritannien har ett fåtal amerikanska rättegångar sänts i tv och reaktionerna kring dessa har delats upp i två läger. Dels de som anser att det på ett bra sätt visar hur rättegångar och rättsväsendet fungerar, dels de som menar att rättegångar har blivit en slags lustfylld underhållning.³⁰ Marsh och Melville menar också att ”den vanliga människan” inte längre har tillträde bakom fängelsets murar och numera helt måste förlita sig på medias skildring för att kunna förstå fängelset och dess funktion.³¹ Som jag tidigare beskrivit är den grova brottsligheten, främst våldsbrott och brott mot person, det ämne som får mest utrymme i massmedia, vilket betyder att bilden som presenteras av den verkliga brottsligheten blir rejält skev.³² De fall som massmedierna övervakar är fokuserade kring fängelsestraff och man har en tendens att glömma andra typer av straffpåföljder. Detta

²⁴ Heber (2005) sid. 66.

²⁵ Ibid.

²⁶ I en amerikansk studie som gjordes 1996 svarade 90 % av respondenterna att de aldrig blivit utsatta för något brott.

²⁷ Ditton m.fl. (2004) sid. 595.

²⁸ Marsh & Melville (2009) sid. 142.

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid. sid. 143.

³¹ Ibid. sid. 147.

³² Ibid. sid. 147. Roberts & Doob (1990) sid. 452f. Pollack (2001) sid. 75.

resulterar i att allmänheten oftast tänker fängelse som ett lämpligt straff när de blir tillfrågade angående påföljdsbestämmelser.³³ Levenson beskriver det som:

”Despite this familiarity (with prisons), few people are aware of even the basic facts about imprisonment, such as the number of prisoners or the number of prisons, let alone the realities and routines of prison life. Rather, the familiarity is based on the symbolism of the prison and is fed by media images and portrayals of the prison in television and film...”³⁴

I en rapport från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) skrev Flemming Balvig om allmänhetens attityd och inställning till straffrätten i Danmark. Enligt opinionsmätningar vill merparten av den danska befolkningen ha strängare straff, i synnerhet när det rör sig om våldsbrott.³⁵ Dock visar även undersökningar som gjorts bland de så kallade lekmannadomarna³⁶ som finns i det danska rättssystemet, att den folkliga rättsuppfattningen är likvärdig med allmän domspraxis i straffmål. Skulle denna rättsuppfattning få större utrymme i domsbehandling skulle till och med straffnivån mildras.³⁷ Dessa tendenser har även visats i svenska studier. Medan debatten i media är överrepresenterad av allmänhetens krav på strängare straff, visar istället studier att allmänheten själv föreslår förvånansvärt milda straff i förhållande till vad debatten låter påskina.³⁸ Genomsnittet ligger kring eller under det faktiska typstraffet.³⁹ I likhet med Balvigs rapport vill även den svenska befolkningen ha de strängare straffen för våldsbrott samt för de brott som är riktade mot en enskild person.⁴⁰

³³ Marsh & Melville (2009) sid. 147.

³⁴ Levenson i Marsh & Melville (2009) sid. 147f.

³⁵ Balvig (1999) sid. 16.

³⁶ Danmark använder sig av lekmannadomare för att den folkliga rättsuppfattningen ska komma till uttryck under domstolsförhandlingen. Ibid. sid. 15.

³⁷ Ibid. sid. 16.

³⁸ Jerre & Tham (2010)

³⁹ Eriksson & Åkerström (1994) sid. 28f.

⁴⁰ Ibid.

3. Teoretisk bakgrund

Vilka konsekvenser får då det faktum att gränserna mellan fiktion och verklighet har suddats ut? Medier riktar människors uppmärksamhet mot brottsligheten på olika sätt. Flera forskare tar upp massmedia som ett slags bränsle till samhällets syn på brottslighet. Enligt Bondeson skapar massmedia myten om brottslingens farlighet, eftersom de vill skapa underhållning och spänning, och allmänheten kan inte göra annat än tro på det som skrivs eller visas.⁴¹ I detta teoretiska avsnitt ska jag försöka reda ut vad som menas med rättsmedvetande, vad det egentliga syftet med straff är och vad som händer när medias sensationsjournalistik når ut till åhöraren.

3.1 Det allmänna rättsmedvetandet

Det allmänna rättsmedvetandet är ett relativt abstrakt begrepp. Det kan vara på sin plats med en grundlig definition. Området är mångfacetterat och således har många olika definitioner tagits fram genom åren. Jag har här valt att använda mig av Bondesons, numera klassiska, så kallade arbetsdefinition:

”Med rättsmedvetande avser jag kunskaper och föreställningar om samt attityder till olika rättsliga fenomen. Med rättsliga fenomen åsyftas såväl lagar, brott, straff och påföljder som hela rättssystemet. Det senare inbegriper polisens, domstolens, kriminalvårdens och delvis även socialvårdens verksamhet, men det berör även legitimitetsaccept vad gäller både dessa och andra institutioner i samhället; härvid inkluderas även allmänna rättviseföreställningar.”⁴²

Juridikprofessorn Ernst Viktor Nordling menade på 1870-talet att det allmänna rättsmedvetandet var den egentliga källan till lagstiftningen. Lagen var ett uttryck för vad allmänheten tyckte var rätt och fel.⁴³ Detta har dock svängt om i nutid. Nyligen publicerade studier visar att det är skillnader mellan allmänhetens uppfattningar och de uppfattningar som kommer till uttryck i lagstiftningen. Tillämpningen av dagens lagstiftning har visats inte alltid stämma helt överens med allmänhetens rättsuppfattning.⁴⁴ Det allmänna rättsmedvetandet kan också relateras till det Sarnecki kallar för ”den allmänna rättskänslan”.⁴⁵ Människans

⁴¹ Bondeson (1974) sid. 579.

⁴² Bondeson (1979) sid. 128f.

⁴³ Sarnecki (2009) sid. 462.

⁴⁴ Ibid. sid. 463.

⁴⁵ Ibid. sid. 461.

benägenhet att straffa andra menas vara relaterad till vilken närhet som den som ska straffa upplever med den som ska straffas. Känner man till en del bakgrund och historia om den som ska straffas, och om man får möta personen ansikte mot ansikte, tenderar straffet att mildras.⁴⁶ Likaså påverkar identifikationsmöjligheterna. Enligt Balvig mildras straffet om den som straffar och den åtalade till exempel båda är stadsbor, eller är födda på samma ställe.⁴⁷ Lindén och Similä säger sig vara tveksamma till att det som kallas för rättsmedvetande är något allmänt förekommande.⁴⁸ Dock menar de ändå att ett allmänt rättsmedvetande existerar, i form av att det delas av flest medborgare.⁴⁹ Axberger instämmer i kritiken, men ser också svårigheten med hur man bör mäta huruvida rättsmedvetandet är allmänt eller inte. Menar man att rättsmedvetandet är allmänt endast om i stort sett hela befolkningen kan ansluta sig till samma uppfattning, menar Axberger att det säger sig självt att man aldrig skulle kunna få siffror som tyder på ett allmänt rättsmedvetande.⁵⁰ Sänker man gränsen skulle man dock kunna finna relativt stabila majoritetsuppfattningar.⁵¹

3.2 Syftet med straff

Jag påstår att en förutsättning för att kunna förstå rättssystemet och dess påföljdssystem, är att själv vara klar över vad som egentligen är syftet med att straffa en person som begått en brottslig handling. I lagstiftningen syftar straffrätten till att påverka människors handlingssätt, att de inte ska begå kriminella handlingar.⁵² Framförallt är funktionen preventiv, och då allmänpreventiv.⁵³ Med tiden har synen på straffet som brottsförebyggande funktion förändrats och gått från omedelbar avskräckning till något man kallar medelbar avskräckning, hotet om straff som anses hindra människor från att begå brott. Den enskilda individen straffas för att allmänheten ska förstå att straffhotet är att tas på allvar.⁵⁴ I praktiken kan det dock se annorlunda ut. Sarnecki menar att straffsystemet inte kan ses som ett rationellt system som syftar till att lösa kriminalitet som samhällsproblem, då debatten ofta istället handlar om värderingar, moral och känslor.⁵⁵ Christie skriver att kriminalpolitik är en kulturfråga, ”det

⁴⁶ Balvig (1999) sid. 12f.

⁴⁷ Ibid. sid. 28.

⁴⁸ Lindén & Similä (1982) sid. 127.

⁴⁹ Ibid. sid. 128.

⁵⁰ Axberger (1996) sid. 58.

⁵¹ Ibid. sid. 59.

⁵² Wennberg (2008) sid. 13.

⁵³ Ibid. sid. 13f.

⁵⁴ Ibid. sid. 14.

⁵⁵ Sarnecki (2009) sid. 427.

handlar om att hitta grunden i vårt moraliska fundament”.⁵⁶ Straffet kommer aldrig, och ska inte, kunna motsvara det brott som har begåtts. Straffet är inte en angelägenhet mellan offer och gärningsman, utan en samhällelig angelägenhet, vilket gör att i vissa fall anses straffen inte vara rättvisa av till exempel anhöriga eller andra åskådare.⁵⁷ En studie gjord av Lindén och Similä 1982 visar att svenskar inte riktigt är överens om vad syftet med straffet ska vara, även om återanpassning till samhället kunde tydas väga tyngst.⁵⁸ Författarna belyser även att trots att återanpassning väljs av de flesta, så är det fortfarande 42,7 % som inte har med det alternativet bland sina tre främsta syften med straff.⁵⁹

3.3 Det speciella blir det normala

Massmedia har visats ha en tendens till att snedvrیدا rapportereringen om den faktiska brottsligheten. Man lyfter fram brott som är spännande och våldsamma, men faktiskt relativt ovanliga i Sverige.⁶⁰ Medierna själva iscensätter händelseutvecklingar och gör det gärna på ett sätt som spelar på det som uppfattas som publikens värderingar, teoretiskt talas om ”den extraordinära mediehändelsen”.⁶¹ Ett exempel på en sådan händelse kan vara när pressen publicerar namn och bild i ett rättsfall, och därmed tydligt tar ställning. Debatter har ägt rum om huruvida det kan vara så att det ibland sker två parallella rättegångar, en i massmedierna och en i själva rättssalen, och där det menas att medierna har alltför stor påverkan på utgången i rättssalen.⁶² Problem uppstår när medierna menar sig beskriva verkligheten, men gör det utifrån sensationella händelser. Risken finns att allmänheten till slut tror att det speciella är det normala, medan det normala blir onormalt.⁶³

Kriminaljournalistiken är också ofta vinklad. Dahlgren beskriver det som att kvällspressen inte nödvändigtvis behöver vara mindre saklig och opartisk än andra former av tidningar, men att man inom denna genre är mer benägen att använda sig av mänsklig närvaro.⁶⁴ Ett exempel är det fall jag beskrev i inledningen, ”Nåshjälten”, där en dömd person fick tidningarnas

⁵⁶ Christie (2005) sid. 142f.

⁵⁷ Ibid. sid. 142.

⁵⁸ Lindén & Similä (1982) sid. 50.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Heber (2005) sid. 65. Dahlgren (1987) sid. 16. Roberts & Doob (1990) sid. 452.

⁶¹ Pollack (2001) sid. 18.

⁶² Ett exempel är det så kallade ”styckmordsfallet” från 1984, läs mer i Pollack (2001). Ett annat exempel är fallet då en romsk familj i Vojakkala blev dömd för misshandel, läs mer på <http://www.dn.se/kultur-noje/debatt-essa/en-annan-bild-av-vojakkala-1.868256>

⁶³ Sarnecki (1994) sid. 52.

⁶⁴ Dahlgren (1987) sid. 38.

sympatier och därmed också allmänhetens röst. Det dramatiska intresset ligger i personen, man vill framställa denne som en slags folkhjälte.⁶⁵ Juridiska frågor i sig anses inte ha ett särskilt nyhetsvärde, så länge de inte hängs upp kring en enskild person eller tillgodoser det nämnda kravet på dramatik.⁶⁶ Säkerligen ligger även ekonomiska och statusrelaterade intressen bakom. Det lönar sig att exploatera mord på löpsedlarna, trots att det är ett mycket sällsynt brott. Löpsedlar säljer lösnummer, och löpsedlar ger status och beröm till berörd journalist.⁶⁷ Frestelsen att vinkla artiklar så att nyheten kan verka som mord är därmed stor, kanske större än viljan att beskriva en verklig bild av verkligheten.⁶⁸ Därmed kan man också ställa sig frågan vad som menas med verkligheten. Informationen en individ tar in genom att till exempel läsa en tidningsartikel filtreras, klassificeras och används enligt de egna referensramarna.⁶⁹ Beroende på vilka vardagliga referensramar en individ har, läser vi in olika information ur samma tidningsartikel. Som Dahlgren skriver, ”det är aldrig möjligt att förutse hur läsaren kommer att använda sig av massmedierna”⁷⁰.

3.4 Medvetande eller tyckande?

För att samhällets medborgare ska kunna känna tilltro till rättssystemet är det viktigt att samhällsmedlemmarna är överens med lagstiftningen. Samma rättssyn för avvikande beteenden måste gälla, annars riskerar hela systemets legitimitet att gå förlorad.⁷¹ För att detta förtroende ska kunna byggas upp och bibehållas, är det av yttersta vikt att samhällets medborgare i grunden har en kunskap om hur det svenska rättssystemet fungerar, det som ovan beskrivs som ”det allmänna rättsmedvetandet”. Den primära källan för denna kunskap är medier.⁷² Syftet med denna uppsats är att klargöra huruvida den allmänna människan⁷³ blir påverkad av mediebilderna hos ett rättsfall. Min hypotes är att; Ja, det blir den. Jag tror att de som har läst medias rapportering, i större utsträckning än de som läst domstolsprotokollet, kommer att ha valt ett strängare straff. Jag tror även att de i mindre utsträckning kommer att ha valt syften med straff som överensstämmer med Sveriges lagstiftning. Med stöd av tidigare

⁶⁵ Ibid. sid. 45.

⁶⁶ Nilsson i Sundberg (1984) sid. 25.

⁶⁷ Sarnecki (1994) sid. 52.

⁶⁸ Exempel på detta är fallet i Landskrona, där en äldre dam avled av skadorna efter ett bråk på en parkeringsplats. Löpsedlarna skrek ut att kvinnan hade mördats, vilket senare förändrades till att bli tal om en olyckshändelse. Gärningsmannen dömdes senare för grov misshandel och vållande till annans död.

⁶⁹ Dahlgren (1987) sid. 58.

⁷⁰ Ibid. sid. 56.

⁷¹ Sarnecki (2009) sid. 461.

⁷² Ibid. sid. 464. Pollack (2001).

⁷³ Med ”den allmänna människan” menar jag gemene man i samhället, som har ringa juridisk kunskap.

forskning om hur individen blir påverkad av massmedia, såväl tv som dagspress, och hur massmedia tenderar att vinkla nyheter om brottslighet så att det egentligt onormala anses normalt, menar jag att det allmänna rättsmedvetandet inte är ett rättsmedvetande, utan mer ett känslostyrt rättstycande.

4. Metod och material

4.1 Beskrivning av studien

Genom en kvantitativ studie har jag undersökt vad allmänheten anser vara ett rimligt straff för ett brott, beroende på i vilken kontext fallet beskrivs. Hälften av respondenterna fick läsa två stycken artiklar publicerade i en kvällstidning, medan den andra hälften fick läsa en sammanfattning av ett offentligt myndighetsdokument, ett domstolsprotokoll. Enkäten bestod av två sidor text (beskrivning av ett rättsfall) som varje respondent skulle läsa. Efter detta fanns ett antal frågor, och slutligen en straffskala där respondenten fick fylla i vilket straff man tyckte var lämpligt utifrån den beskrivning av fallet man läst. Det fanns två olika enkäter i omlopp. Den ena vars beskrivning av rättsfallet var utifrån två stycken artiklar i kvällstidningen Expressen⁷⁴, och den andra där beskrivningen var utifrån det faktiska domstolsprotokollet⁷⁵. Tidningsartiklarna var publicerade den 11 oktober respektive den 29 november 2005, och hade sammanlagt 799 ord. Domen fastställdes 5 december 2005 och respondenterna fick läsa en sammanfattning av domstolsprotokollet om sammanlagt 734 ord. De avsnitt som var representerade var åklagarens yrkanden, gärningsmannens erkännande, beskrivning av bevis samt tingsrättens bedömning. Även en tidigare dom mot den aktuella gärningsmannen fanns med.

Förutom bakgrundsinformation om respondenten såsom kön, ålder och utbildning, var det två frågor att besvara. Den första handlade om att utifrån sin egen uppfattning, rangordna vilka man tyckte var de två mest primära syftena med att straffa någon. Den andra frågan gick ut på att läsa de texter jag beskrivit ovan, och sedan utifrån en given straffskala fylla i det man

⁷⁴

<https://www04.sub.su.se:2169/services/archive.html?method=displayDocument&documentId=050910200511293428804&servicId=2> Publicerad 2005-11-29

<https://www04.sub.su.se:2169/services/archive.html?method=displayDocument&documentId=050910200510113417989&servicId=2> Publicerad 2005-10-11

⁷⁵ Eskilstuna tingsrätt, B 1539-05

tyckte var den mest passande påföljden.⁷⁶ Rättsfallet handlade om en man som kört på två stycken flickor med sin bil, varpå den ena flickan avled och den andra skadades. Mannen dömdes till ett års fängelse för grovt vållande till annans död⁷⁷, grovt vållande till kroppsskada⁷⁸ samt grov vårdslöshet i trafik⁷⁹. Tingsrättsdomen överklagades till en början, men överklagan drogs sedan tillbaka innan den hann nå hovrätten.⁸⁰

Jag ansåg att fallet var passande för min studie, då jag tänkt använda mig av ett rättsfall som kunde anses som upprörande och åsiktsframkallande, men ändå inte vara något extra ovanligt brott. Dessutom har straffet för vållandebrott relativt nyligen skärpts.⁸¹ I och med att det rättsfall som jag valde innefattar tre olika brott, fyller de alla en funktion. Trafikbrott är en av de vanligaste brottskategorierna i lagföringar, och motsvarade under 2005 drygt en tredjedel (36 %) av samtliga lagföringar.⁸² Vållande till annans död väcker känslor, men behöver inte direkt vara till gärningsmannens nackdel, då man har bedömts agera oaktsamt, men inte uppsåtligt dödande.⁸³ Den medierapportering jag fann om fallet var också tydligt vinklad till brottsoffrens fördel, vilket jag ansåg som kännetecknande för medias brottsrapportering generellt.⁸⁴ Gärningsmannen hade som mest kunnat bli dömd till sex års fängelse, men fick ett år, efter att mannens ålder vägts in.

4.2 Urval

De respondenter jag sökte till undersökningen skulle vara 19 år fyllda då jag ville göra en studie med vuxna människor.⁸⁵ Önskvärt var också att de inte skulle ha läst juridik eller kriminologi vid universitet eller högskola. Jag hade även en önskan om att på något sätt få en jämn fördelning mellan respondenter med och utan akademisk utbildning, då jag utifrån

⁷⁶ Enkäten finns i sin helhet i bilaga 1-5. Artiklarna och domstolsprotokollet kan läsas i bilaga 2 och 3.

⁷⁷ Enligt Brottsbalken 3 kap. 7 § 2 st. (Lag 2001:348)

⁷⁸ Enligt Brottsbalken 3 kap. 8 § 2 st. (Lag 2001:348)

⁷⁹ Enligt Lag (1951:649) om straff för vissa trafikbrott 1 § 2 st. (Lag 1994:1416)

⁸⁰ Svea hovrätt, B 9956-05

⁸¹ Se departementsserien (Ds) 2007:31

⁸²

http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&module_instance=21&id=281&statsType=400&Year=2005&type=12 Hämtad 2010-05-06

⁸³ Brottsbalken 3 kap. 7 §.

⁸⁴ Se teoretisk bakgrund och diskussion i denna uppsats.

⁸⁵ Med vuxen människa avser jag en person fyllda 18 år.

tidigare studier misstänkte att de skulle visa olika resultat.⁸⁶ Till slut använde jag mig av ett bekvämlighetsurval. Av det får jag en relativt hög svarsfrekvens, men får ingen möjlighet att generalisera resultaten då jag inte vet vilken population som mina respondenter är representativa för.⁸⁷ Däremot finns det inga problem att använda min studie som en språngbräda för vidare forskning i ämnet, vilket också kan vara nödvändigt.⁸⁸

Jag har gått tillväga på två olika sätt för att hitta respondenter. Dels har jag låtit mina vänner, och vänners vänner, fylla i enkäten, och dels har jag lagt ut enkäten på anhörigas arbetsplatser så har de som ville fylla i fått göra det. Enkäterna har legat i kuvert, och det var slumpen som bestämde vem som fick läsa domstolsprotokollet och vem som fick läsa tidningsartiklarna. Sammanlagt har 62 stycken enkäter besvarats, 31 utifrån domstolsprotokollet och 31 utifrån tidningsartiklarna. Av respondenterna var 37 stycken män, 20 stycken kvinnor, och 5 stycken ej könsidentifierade. Respondenterna representerade 5 stycken olika ålderskategorier: 23 stycken 19-30 år, 7 stycken 31-40 år, 10 stycken 41-50 år, 17 stycken 51-60 år och 5 stycken 61-70 år. 30 av respondenterna har studerat vid högskola eller universitet, varav 5 stycken med vissa juridiska inslag. Resterande 32 respondenter hade ingen eftergymnasial utbildning.⁸⁹ För fullständig redogörelse, se bilaga 6.

4.3 Vetenskapsteoretiska utgångspunkter

Syftet med denna studie är att med hjälp av en enkät mäta om en utvald grupp respondenter dömer strängare eller mildare beroende på varifrån de fått informationen om det aktuella rättsfallet. Med syftet eftersträvas en objektiv och kvantitativ avspegling av den verklighet som råder i den urvalsgrupp som jag använder mig utav.⁹⁰ Jag är dock medveten om att denna enkät och studie även präglas av ett socialkonstruktivistiskt synsätt. Beroende på hur jag valt att konstruera frågorna i enkäten, kommer jag också att konstruera och påverka respondenternas svar.⁹¹

⁸⁶ Eriksson & Åkerström (1994) sid. 30. Lindén & Similä (1982) sid. 51.

⁸⁷ Bryman (2002) sid. 114.

⁸⁸ Bryman (2002) sid. 115.

⁸⁹ Fördelningen mellan grupperna media/domstol var jämn. För exakt beskrivning se bilaga 6.

⁹⁰ Sohlberg & Sohlberg (2009) sid. 98.

⁹¹ Kvale & Brinkmann (2009) sid. 226.

4.4 Bortfall

Något större bortfall har inte registrerats bland enkäterna. De respondenter som valt att ha flera förstahandsalternativ på fråga 3 om syftet med straff (sammanlagt 3 respondenter), har fallit bort ur resultatet på just den frågan.

4.5 Problem

Det finns en del problematik kring min undersökning. För det första är det endast vid ett fåtal tillfällen som jag har varit närvarande då mina respondenter har besvarat enkäten. Det kan ställa till problem som att någon inte förstått en fråga eller att funderingar kring fallet uppstått, som jag då inte har kunnat besvara.⁹² De kan också ha valt att själva kolla upp domen eller söka efter artiklarna, för att ta reda på vad påföljden i fallet blev, vilket gör att deras svar i enkäten inte är representativa (det ska inte vara ett kunskapstest). Jag valde Expressen som mediekälla, då det är en rikstäckande kvällstidning och som i regel tar upp mer sällsynta och extraordinära fall.⁹³ Jag menar dock att det också finns en fördel med att använda sig av en rikstäckande tidning, då jag med säkerhet vet att artiklarna och informationen har nått ett stort antal människor och inte endast en utvald grupp.⁹⁴ Jag sökte även på en motsvarande tidning, Aftonbladet, men kunde inte där finna några artiklar.⁹⁵ I enkätens straffskala sökte jag efter det straff som respondenten som individ tyckte skulle utdömas. Det kan dock hända att en del svarat så som de vet står i lagen exempelvis och svarar därför så som de tror att man ska svara, eller med det svar de tror att forskaren vill ha. Jag har också reflekterat över det faktum att en del av den tidigare forskning jag studerat är gammal, från 1970- och 80-talen, och därför kan deras aktualitet och relevans ifrågasättas. Dock har jag inte funnit någon nyare litteratur i de specifika avsnitten, och drar av det slutsatsen att det inte finns så mycket skrivet. Därför finner jag att min litteratur är relevant och ger mig ett jämförbart teoriuppslag.

4.6 Etiska reflektioner

De personer som svarade på enkäten visste inte i detalj syftet med undersökningen, och hade inte fått information om att det fanns två enkäter i omlopp och att de olika svaren skulle komma att jämföras med varandra. Att ha denna typ av dold agenda betyder att jag inte följer

⁹² Bryman (2002) sid. 147.

⁹³ Dahlgren (1987) sid. 38.

⁹⁴ Expressen har i snitt 283 100 stycken läsare av papperstidningen per dag. Med internet är det 1 644 000 läsare, enligt <http://www.expressen.se/omexpressen/siffror> 2010-04-21

⁹⁵ Sökord var den avlidnes namn, gärningspersonens namn, samt "trafikolycka Eskilstuna".

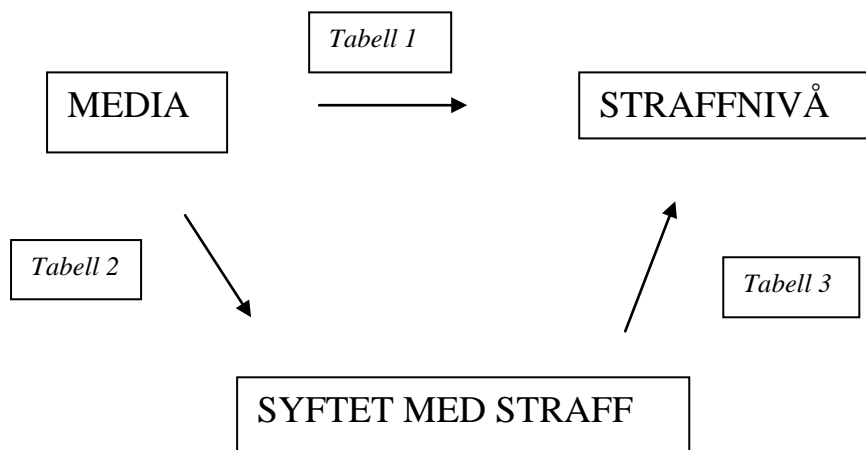
individsskyddskravet med tanke på forskningssyfte och villkor,⁹⁶ och betyder i praktiken att den person som svarar på enkäten inte vet hur resultaten sedan kommer att användas. Då jag använder mig utav ett verkligt rättsfall är det viktigt att komma ihåg att det också handlar om verkliga människor. Domstolsprotokollet är en offentlig handling, likaså tidningsartiklarna. Detta betyder att de personer som är inblandade relativt enkelt skulle kunna bli identifierade⁹⁷ av de som besvarar enkäten, eller för den delen även de som tagit emot en enkät men sedan valt att inte besvara den. Jag valde att fingera namnen på den avlidne, den skadade och de anhöriga som är omnämnda i tidningsartikeln. Gärningspersonen nämns inte vid namn. I domstolsprotokollet är också alla namn fingerade, och de vittnen som nämns är beskrivna som "Vittne 1", "Vittne 2", etc. Däremot valde jag att ha kvar domens målnummer, samt journalisternas namn och även rättens ordförande som skrivit under domen. Jag ansåg det vara viktigt för både verklighetsanknytning och trovärdighet i enkäten, att respondenterna inte skulle tro att de läste uppbyggda artiklar. Rättsfallet är från 2005, och självklart finns också risken att respondenterna kommer ihåg händelsen och blir påverkade i sina svar av den anledningen. Risken finns också att en person har anknytning till någon av de inblandade, vilket jag har valt att inte ta hänsyn till då det för mig är omöjligt att särskilja vilka de är eller hur påverkade de faktiskt har blivit av den särskilda situationen.

⁹⁶ Bryman (2002) sid. 440.

⁹⁷ Granström (2006) sid. 240.

5. Resultat

Mina redovisande tabeller hänger ihop på följande vis, sett till mitt inledande syfte och frågeställning:

Redovisningen av mina resultat kommer huvudsakligen att presenteras med hjälp av tabeller. I tabellerna presenteras påföljderna uppdelat på frihetsberövande påföljd och icke-frihetsberövande påföljd. Till kategorin frihetsberövande påföljd har jag räknat fängelse och elektronisk fotboja. Till kategorin icke-frihetsberövande påföljd har jag räknat villkorlig dom, samhällstjänst, behandling, medling och ekonomisk kompensation till brottsoffret. Vanligt förekommande hos respondenterna var att välja flera typer av påföljder, såsom en frihetsberövande påföljd och en icke-frihetsberövande, och jag har därför valt att se till båda valen, men delat upp det enligt kategorierna som beskrivs ovan.⁹⁸ I de fall när en respondent valt fler än två icke-frihetsberövande påföljder, har min avvägning varit att se till den jag ansett som den strängaste. Alternativet ”behandling av gärningspersonen” har här ansetts strängare än alternativet ”ekonomisk kompensation till brottsoffret”, då behandling kan anses vara mer psykiskt och fysiskt påfrestande än att betala en summa pengar, även om det för gärningspersonen kan komma att röra sig om ett stort ekonomiskt nederlag. Medling har rankats som den mildaste påföljden, med motiveringen att detta är något frivilligt och inte något som en gärningsperson kan dömas till enligt lag.⁹⁹ Då mitt material är så pass litet har jag i tabellerna valt att avrunda procenttalen till närmaste heltal. Detta kan resultera i felaktig procent totalt.

⁹⁸ I vissa fall kan en gärningsperson dömas till flera påföljder, exempelvis fängelse och ekonomisk kompensation till brottsoffret.

⁹⁹ Enligt Lag (2002:445) om medling med anledning av brott 5 § 1 st.

Huruvida respondenterna valt en frihetsberövande påföljd framför en icke-frihetsberövande påföljd, visar resultatet av min undersökning en något större övervikt för frihetsberövande påföljd hos de som fått läsa domstolsprotokollet, 94 % mot 71 %. Merparten av alla besvarade enkäter visade dock en vilja att ha en frihetsberövande påföljd (82 %). Det fullständiga resultatet redovisas nedan i tabell 1.

TABELL 1: Korstabell över vald påföljd i förhållande till läst dokument. Anges i procent.

Påföljd	Läst dokument		
	<i>Media</i>	<i>Domstol</i>	
<i>Frihetsberövande</i>			
Nej	29	7	18
Ja	71	94	82
<i>Antal svarande</i>	<i>31</i>	<i>31</i>	<i>62</i>

Skillnaderna i vad respondenterna anser är det primära syftet med straff, skiljer sig en aning mellan de som läst medias rapportering och de som läst domstolsprotokollet. De som läst media menar att det är att *uttrycka vad samhället ej tolererar*, 27 %, medan de som läst domstolsprotokollet menar att det är *individprevention*, 31 %. I denna grupp framträder även *återanpassa brottsling till samhälle* samt *uttrycka vad samhället ej tolererar*, med 21 % var. Hela resultatet redovisas nedan i tabell 2.

TABELL 2: Korstabell över respondenternas förstahandsval i frågan om syftet med straff, i förhållande till läst dokument. Anges i procent.

Syftet med straff	Läst dokument		Totalt bland samtliga svarande
	Media	Domstol	
Individprevention	10	31	20
Allmänprevention	10	3	7
Skydda samhället från brottsling	17	7	12
Återanpassa brottsling till samhälle	17	21	19
Brottsling ska sona sitt brott	17	14	15
Ge brottsoffret upprättelse	3	4	3
Uttrycka vad samhället ej tolererar	27	21	24
<i>Antal svarande</i>	<i>30</i>	<i>29</i>	<i>59</i>

Relationen mellan respondenternas val av påföljd och deras primära syfte med straff, visade sig på följande vis. De som valt en frihetsberövande påföljd ansåg att *uttrycka vad samhället ej tolererar*, 25 %, var det primära syftet med straff, tätt följt av *individprevention*, 22 %, och att *återanpassa brottsling till samhälle*, 18 %. De fullständiga resultaten redovisas nedan i tabell 3.

TABELL 3: Korstabell över relationen mellan vald påföljd och förstahandsvalet i frågan om syftet med straff. Anges i procent.

Syftet med straff	Frihetsberövande påföljd		Totalt bland samtliga svarande
	Nej	Ja	
Individprevention	10	22	20
Allmänprevention	10	6	7
Skydda samhället från brottsling	10	12	12
Återanpassa brottsling till samhälle	20	18	19
Brottsling ska sona sitt brott	10	16	15
Ge brottsoffret upprättelse	20	0	3
Uttrycka vad samhället ej tolererar	20	25	24
<i>Antal svarande</i>	<i>10</i>	<i>49</i>	<i>59</i>

Tabell 1 ovan visar att en absolut merpart av respondenterna ville ha en frihetsberövande påföljd, oavsett vilket dokument de läst. Av dessa valde flest, 25 %, att *uttrycka vad samhället ej tolererar* i första hand i frågan om syftet med straff. Vid uppdelningen av grupperna ser man att svaren skiljer sig en aning. De som läst domstolsprotokollet valde *individprevention*, 30 %, och att *återanpassa brottsling till samhälle* och att *uttrycka vad samhället ej tolererar* med vardera 22 % i första hand. De som läst tidningsartiklarna valde också *uttrycka vad samhället ej tolererar*, 27 %, men istället följt av *skydda samhället från brottsling* och *brottsling ska sona sitt brott*, på vardera 18 %. Att *ge brottsoffret upprättelse* var det ingen som valde. Resultatet visas i sin helhet nedan i tabell 4.¹⁰⁰

TABELL 4: Korstabell över förhållandet mellan respondenternas förstahandsval i frågan om syftet med straff och läst dokument, av de som valt en frihetsberövande påföljd.* Anges i procent.

Syftet med straff	Läst dokument		Totalt bland samtliga svarande
	Media	Domstol	
Individprevention	14	30	22
Allmänprevention	9	4	6
Skydda samhället från brottsling	18	7	12
Återanpassa brottsling till samhälle	14	22	18
Brottsling ska sona sitt brott	18	15	16
Ge brottsoffret upprättelse	0	0	0
Uttrycka vad samhället ej tolererar	27	22	25
<i>Antal svarande</i>	22	27	49

*Jag har valt att inte göra en motsvarande tabell över de som valt icke-frihetsberövande påföljd, då dessa var för få för att ge ett tillförlitligt resultat.

¹⁰⁰ Motsvarande tabell med de som svarat nej till frihetsberövande påföljd har inte gjorts då de utgör en för liten grupp.

Om vi ser till det sammanlagda syftet med straff, det vill säga första- och andrahandsval tillsammans oavsett rangordning, ändras resultatet från det som ansågs som det mest primära. Att *uttrycka vad samhället ej tolererar* var det alternativ som flest svarat som det primära syftet med straff, medan vi kan se här att *återanpassa brottsling till samhälle* är det som flest respondenter svarat. Vi kan dock se att det fortfarande är över hälften, 57 %, som inte har valt återanpassning alls. Fullständigt resultat redovisas nedan i tabell 5.

TABELL 5: Relativ frekvenstabell över syftet med straff, första- och andrahandsval.*
Anges i procent.

<i>Syftet med straff</i>	<i>Förstahandsval</i>	<i>Andrahandsval</i>	<i>Första- och andrahandsval</i>
Individprevention	20	16	36
Allmänprevention	7	16	23
Skydda samhället från brottsling	12	18	29
Återanpassa brottsling till samhälle	19	25	43
Brottsling ska sona sitt brott	15	4	19
Ge brottsoffret upprättelse	3	7	10
Uttrycka vad samhället ej tolererar	24	16	40
<i>Antal svarande</i>	<i>59</i>	<i>57</i>	

* Respondenten fick frågan ”Vad anser du vara de två viktigaste syftena med att straffa den som begår brott?”, och skulle sedan rangordna variablerna med en etta framför det viktigaste syftet och en tvåa framför det näst viktigaste syftet.

6. Analys och diskussion

Mitt syfte med denna studie var att undersöka om den allmänna människan blir påverkad av massmedia i dess rapportering av begångna brott. Min hypotes följde tidigare forskning gjord i relationen massmedia – brottslighet och menade att ja, massmedia påverkar ”det allmänna rättsmedvetandet” till att vilja döma strängare, samt påverkar den allmänna uppfattningen om syftet med att straffa. Jag har i mina tabeller valt att se det jag i syftet kallar för ”strängare straff” som frihetsberövande påföljd, och således då ses icke-frihetsberövande påföljd som ett straff av lindrigare grad.

6.1 En obekräftad hypotes

Vid en första anblick av mina redovisade resultat ovan, kan ses att min studie inte styrker min hypotes, se tabell 1. Vad kan detta bero på? Det kan styrka teorin om att det finns ett allmänt rättsmedvetande att tala om. Bondesons definition säger att det är ”kunskaper och föreställningar om samt attityder till olika rättsliga fenomen”¹⁰¹. Kanske kan det vara så att allmänheten, eller i detta fall de som deltagit i denna undersökning, besitter så pass mycket kunskap om rättssystemet med dess lagar, straff och påföljder, att man inte låtit sig påverkas av medias språk.

Möjligheten finns också att resultatet skulle ha varit annorlunda om respondenterna fått följa medias rapportering kring ett fall under en längre tid. Sarnecki lyfter problemet med att medierna systematiskt beskriver verkligheten utifrån sensationella händelser, vilket leder till konsekvensen att det exceptionella och speciella i allmänhetens ögon betraktas som normalt.¹⁰² Den verklighet som medier anser sig beskriva är i egentlig mening inte verkligheten. Det rättsfall som respondenterna fick ta del av ingår under kategorin ”speciell händelse”, vilket då kan ifrågasättas som beskrivning av verkligheten. Respondenten fick inte följa fallet under flera dagar eller veckor, utan var tvungen att ta ställning under den tid de besvarade enkäten. Detta kan betyda att det är svårt att relatera till fallet, vilket påverkar identifikationsmöjligheterna, i enlighet med Balvigs rapport.¹⁰³

¹⁰¹ Bondeson (1979) sid. 128. Se även avsnitt 3.1 *Det allmänna rättsmedvetandet* i denna uppsats.

¹⁰² Sarnecki (1994) sid. 52.

¹⁰³ Se avsnitt 3.1 *Det allmänna rättsmedvetandet*.

6.2 Syftet med straff

Sett till det primära syftet med straff, det syfte som respondenterna valt i första hand, är de som har läst domstolsprotokollet mer överens, än de som läst media, med den faktiska lagstiftningen vad gäller syftet för att straffa, nämligen den preventiva idén. Detta bekräftar mina förningar om att media påverkar allmänheten på så sätt att syftet med straff inte är helt enligt med den svenska lagstiftningen. Det bör dock tilläggas att mitt resultat uttrycker sig individpreventivt (se tabell 2). Samma tabell visar också att det däremot är väldigt få av alla respondenter, endast 7 %, som går i exakt linje med den svenska lagens funktion och syfte, att den enskilda individen straffas för att allmänheten ska hållas ifrån att begå brott.¹⁰⁴ Jämför man istället med tabellen över hur respondenterna svarat i både första- och andrahandsval (se tabell 5), är det värt att notera att 77 % inte hade valt allmänprevention, vilket också kan tolkas som att respondenterna inte är överens med de svenska straffbestämmelserna. Det resultat som Lindén och Similä fick fram 1982 både bekräftar och skiljer sig något från denna undersökning. Sett till det i första hand valda syftet visar resultatet att uttrycka vad samhället ej tolererar, medan resultatet av första- och andrahandsvalet visar på återanpassning. Dock instämmer jag i det Lindén och Similä menar, att allmänheten inte är riktigt överens om vad som är syftet med att straffa. Även nu får ingen av de olika alternativen någon majoritet eller större överslag.

6.3 Om förhållandet mellan syfte och påföljd

Ett alternativ som skiljer mycket mellan grupperna är variabeln individprevention. Av de som ville ha en frihetsberövande påföljd valde 22 % individprevention som primärt syfte till att straffa, medan 10 % valde individprevention av de som svarat att de inte ville ha en frihetsberövande påföljd. Kan detta ha något samband? Detta blir något jag inte kan svara på här, men det skulle kunna vara troligt då individprevention i sig går ut på att individen inte ska begå fler brott, och med tanke på att de sitter frihetsberövade är det en mindre risk att nya brott begås.

Jag finner det inte särskilt märkligt att variabeln att uttrycka vad samhället ej tolererar var det som fann mest stöd bland respondenterna. Tanken om uteslutande ur samhället blir tydlig, har du begått brott är du inte längre välkommen. Däremot är jag förvånad över att endast respondenter som valt en icke-frihetsberövande påföljd också valt syftet att ge brottsoffret

¹⁰⁴ Wennberg (2008) sid. 14.

upprättelse. Detta syfte kan man tänka sig skulle uttrycka sig i känslor som hämnd och att gärningspersonen ska få lida lika mycket som offret, vilket i sig ofta resulterar i krav på fängelsestraff.

Ser man till gruppen som svarat ja till frihetsberövande påföljd (se tabell 4) kan man utläsa att de som läst media i första hand har valt ”råare” syften. De menar att straffet är till för att dels visa vad samhället ej tolererar, men också att samhället ska skyddas från brottslingen och att denne ska sona för sitt brott. De som läst domstolsprotokollet har istället valt syften med inriktning till att individen inte ska återfalla i en brottslig bana. Detta skulle kunna tyda på att media påverkar mottagaren i den vinkel som Pollack och Dahlgren beskriver.¹⁰⁵ Däremot var det dock dubbelt så många som följt lagstiftningens syfte, att verka allmänpreventivt, av de som läst media, i jämförelse med de som läst domstolsprotokollet. Detta motsäger att media påverkar mottagaren på ovan beskrivet sätt. Även i denna fråga blir min hypotes obekräftad.

En fråga som också kan ställas är hur sanningsenliga banden mellan syftet med straff och vald påföljd är. Som en av mina respondenter uttryckte under besvarandet av enkäten; ”Jag säger ju emot mig själv. Jag kryssar för vad jag tycker att syftet med straff är, men väljer ändå en påföljd som går emot det.”

6.4 Framtida forskning

Denna typ av uppsats ger inte möjlighet till en alltför omfattande undersökning, och det skulle vara intressant att få ett mer pålitligt resultat, till exempel att kunna generalisera till hela befolkningen. Det skulle också vara intressant att göra en mer omfattande studie för att se om min hypotes fortfarande inte kan bli bekräftad, vilket skulle kunna ge underlag för en ny nutida teoribildning i ämnet. En framtida forskning skulle även kunna ha en mer filosofisk prägel och försöka mäta rättsmedvetandet genom att diskutera det med ett antal respondenter. För en fråga jag ständigt kommer tillbaka till är vad det faktiskt är som vi mäter. Vad är rättsmedvetandet för något, egentligen?

¹⁰⁵ Se avsnitt 3.3 *Det speciella blir det normala*.

7. Litteraturförteckning

- Axberger, H-G (1996): *"Det allmänna rättsmedvetandet"*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, rapport 1996:1.
- Balvig, F (1999): "Folket, juristerna och straffrätten. Hur attityder skapas genom avstånd – närhet" I: *8 reflektioner om kriminalpolitik* BRÅ rapport 1999:09.
- Bondeson, U (1974): *Fången i fångsamhället. Socialisationsprocesser vid ungdomsvårdsskola, ungdomsfängelse, fängelse och internering*. Malmö: P.A. Norstedts & Söners förlag.
- Bondeson, U (1979): "Det allmänna rättsmedvetandet – en legal fiktion" I: Bondeson, U (red.) (1979): *Rationalitet i rättssystemet*. Stockholm: LiberFörlag.
- Bryman, A (2002): *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.
- Christie, N (2005): *Lagom mycket kriminalitet*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Dahlgren, P (1987): *"Pressens bild av brottsligheten"*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, rapport 1987:1.
- Ditton, J, Chadee, D, Farrall, S, Gilchrist, E & Bannister, J (2004): "From imitation to intimidation. A note in the curious and changing relationship between the media, crime and fear of crime." I: *British Journal of Criminology*, 44 (4), 2004.
- Eriksson, A & Åkerström, M (1994): *"Det allmänna rättsmedvetandet – En teoretisk och empirisk granskning."* Lund: Network for research in criminology and deviant behaviour at Lund University, rapport 1994:3.
- Granström, G (2006): "Att arbeta med juridiskt material – metodologiska möjligheter och problem" I: Roxell, L & Tiby, E (red.) (2006): *Frågor, fält och filter. Kriminologisk metodbok*. Lund: Studentlitteratur.
- Gripsrud, J (2002): *Mediekultur. Mediesamhälle*. Göteborg: Daidalos AB.
- Hadenius, S & Weibull, L (2003): *Massmedier. En bok om press, radio & TV*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.
- Heber, A (2005): *"Var rädd om dig! En Litteraturöversikt om rädslan för brott"*. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet, rapport 2005:3.
- Jerre, K & Tham, H (2010): *Svenskarnas syn på straff*. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet, rapport 2010:1.
- Kvale, S & Brinkmann, S (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lindén, P-A & Similä, M (1982): *Rättsmedvetandet i Sverige*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, rapport 1982:1.

Marsh, I & Melville, G (2009): *Crime, justice and the media*. Abingdon: Routledge.

May, T (1997, svensk upplaga 2001): *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Pollack, E (2001): *en studie i... medier och brott*. Stockholm: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Stockholms universitet.

Roberts, J V & Doob, A N (1990): "News Media Influences on Public Views of Sentencing" I: *Law and Human Behavior*, Vol. 14, No. 5, 1990.

Sarnecki, J (1994): "Brott, journalistik och verkligheten. Kriminaljournalistikens betydelse för samhället." I: Gadd, P (red.) (1994): *Mord, blod och moral. Om kriminaljournalistik*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Sarnecki, J (2009): *Introduktion till kriminologi*. Lund: Studentlitteratur.

Sohlberg, P & Sohlberg, B-M (2009): *Kunskapens former. Vetenskapsteori och forskningsmetod*. Malmö: Liber AB.

Sundberg, J (red.) (1984) *Om massmedias rättssyn*. Stockholm: Institutet för offentlig och internationell rätt.

Wennberg, S (2008): *Introduktion till straffrätten. Åttonde upplagan*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

7.1 Elektroniska resurser

<http://www.facebook.com/home.php#!/group.php?gid=137949383529> 2011-04-06

<http://www.dn.se/kultur-noje/debatt-essa/en-annan-bild-av-vojakkala-1.868256> 2010-04-21

<https://www04.sub.su.se:2169/services/archive.html?method=displayDocument&documentId=050910200510113417989&serviceId=2> Publicerad 2005-11-29

<https://www04.sub.su.se:2169/services/archive.html?method=displayDocument&documentId=050910200511293428804&serviceId=2> Publicerad 2005-11-29

<http://www.expressen.se/omexpressen/siffror> 2010-04-21

http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&module_instance=21&id=281&statsType=400&Year=2005&type=12 2010-05-06

Bilaga 1

Hej!

Jag håller just nu på med mitt examensarbete vid Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet, och gör en studie om det allmänna rättsmedvetandet. Jag är väldigt tacksam för att just Du vill bidra!

Börja med att läsa alla de textdokument som ligger bifogat noga. Alla namn förutom artikelförfattarna är fingerade. Utifrån det svarar du sedan på de frågor som finns på följande papper. På straffskalan till fråga fyra kryssar du i ett alternativ, max två. Försök att svara så ärligt och sanningsenligt som möjligt, inget svar kan vara fel.

Ditt deltagande i studien är helt anonymt och frivilligt, du kan när som helst avsluta din medverkan.

Har Du några frågor eller funderingar, tveka inte att kontakta mig. Det görs enklast via telefon eller mail, 0705196451 eller suol0760@student.su.se.

Återigen, tack för Din medverkan! Dina svar är väldigt värdefulla för min undersökning.

Med vänlig hälsning

Susanna Olsson

Bilaga 2

Sandra, 15, hade inte en chans. Kördes ihjäl på övergångsstället - 19-åring åtalas.

Expressen - 2005-10-11 - Sida: 8 - Sektion: Nyheter - Del: 1

Författare: HELLBERG MAGNUS THUNBORG PETER

Föraren körde minst 94 kilometer i timmen när han mejade ner Sandra Mekidis, 15, på övergångsstället. Nu tvingas flickans föräldrar möta 19-åringen i rätten: - Jag känner hat och ilska, säger mamma Angelica.

19-åringen åtalades i går, misstänkt för grovt vållande till annans död, grovt vållande till kroppsskada och grov vårdslöshet i trafik. Han riskerar ett långt fängelsestraff.

Olycksbilen - en Honda Civic coupe CRX- 91 - saknade belysning, fungerande hastighetsmätare och registreringsskyltar. Den var dessutom belagd med körförbud.

Bromsspåren - som uppmättes på olycksplatsen - var 57,5 meter långa.

Tragedin inträffade 2 juli, mitt under sommarlovet. Sandra Mekidis och väninnan Madeleine Bergström, 15, var på väg till Rothoffsparken för att bada och träffa kompisar. De kom på cykel.

Mamma Angelica berättar: - Vi skulle ringa till Sandra när maten var klar. Hennes pappa Stefan stod och grillade på balkongen.

Angelica Mekidis hade precis kommit hem från jobbet när det ringde i telefonen.

- Jag hade varit hemma knappt fem minuter. En person berättade att det skett en olycka med vår dotter. Jag bara skrek "Vem??"

Familjen bor nära olycksplatsen, men begav sig i blyxtfart till Mälarsjukhuset. De kom dit före ambulansen. I en timme förde läkarna en desperat kamp för att rädda flickan. Men familjen fick aldrig återse sin solstråle. - Nästa gång vi fick träffa Sandra var hon död, berättar mamman.

Livet efter familjens katastrof har varit som en mardröm. Mamman berättar:

- Visst, livet går vidare, men på vilket sätt? Och vi måste vara starka för våra andra barns skull.

Sandra Mekidis var en levnadsglad tjej, som skulle börjat hantverksprogrammet på gymnasiet. - Hon var en godhjärtad person med stort hjärta för alla hon kände. Hon tyckte mycket om att lyssna på musik och vara med kompisar. Hon drömde om att öppna restaurang i Grekland.

19-åringen - som misstänks ha kört ihjäl henne - kan Sandras mamma aldrig förlåta.

Aldrig någonsin.

- Han ska inte gå där ute. Det är han som ska vara död, inte Sandra.

Magnus Hellberg, magnus.hellberg@expressen.se

Peter Thunborg, peter.thunborg@expressen.se

©Expressen eller artikelförfattaren.

I rättssalen skymfar man minnet av 15-åriga Sandra

Expressen - 2005-11-29 - Sida: 16 - Sektion: Nyheter - Del: 1

Författare: LINDSTRÖM LARS

ESKILSTUNA. Den unge mannen som dödade 15-åriga Sandra Mekidis säger att han är ångerfull. På åhörarpåsar sitter hans kompisar och hånar en av flickans bästa vänner, som inte kan hålla tillbaka tårarna när hon vittnar.

En snyftning från vittnesbåset i Eskilstuna tingsrätt följs av ett eko från en av den åtalades polare, två meter ifrån mig. Killen bredvid flinar brett för varje snyftning. Denna respektlöshet resulterar i tumult mellan några av ungdomarna under nästa paus. Hård ordväxling. Spottande. Det är ovärdigt och obehagligt; en skymf mot Sandras minne.

Själva saken är klar. 19-åringen som dödade Sandra Mekidis i somras har erkänt att han körde på henne och hennes kompis, och att han körde för fort. Hur mycket kan han inte säga eftersom bilens hastighetsmätare låg löst i baksätet. Bilen saknade även registreringsskyltar, belysning och skattemärke. Gaspedal hade den. Enligt flera vittnen drog 19-åringen förbi en buss på fel sida om två refuger. Enligt ett expertvittne, som analyserat de långa, svarta bromsspåren, kan han ha kört 105 km/h. Att köra 105 inne i Eskilstuna, på ett ställe med övergångsställen och korsande cykelbanor och 30-skylltar, är att be om en olycka.

Sandra Mekidis föräldrar sitter i svart mitt emot mannen som dödade deras dotter. Pappan har hårt spända käkar. Han säger till mig att det kokar i honom. Mamman gör ett tappert intryck denna svåra dag, i en lång rad av svåra dagar.

Sandra Mekidis flög genom luften när hon träffades av bilen. Ett av ögonvittnena får frågan av försvaret: Den ljusa gestalten, var det hon som flög? Det var hon som flög, svarar vittnet. Sandra Mekidis kompis, som satt bak på cykeln, klarade sig med en bruten handled och en stukad vardag. Hon tänker på olyckan varje dag.

Den unge mannen hade haft sitt körkort i nio månader. Han kan inte förklara varför han körde så fort. Han var inte full eller drogad. Det var en varm eftermiddag i juli. Han hade inte bråttom. Han ville väl vara cool, köra tokfort genom stan en solig eftermiddag med en bil som bullrade som ett jetplan.

Åklagaren säger att allt annat än fängelse är otänkbart. När försvaret pläderar för mildare straff kan Sandra Mekidis pappa inte längre hålla sig. Han kokar över. Det är min dotter som är död!

Domen meddelas den 5 december. Den dagen skulle Sandra ha fyllt 16. Den ljusa gestalten, var det hon som flög? Det var hon som flög.

Lars Lindström lars.lindstrom@expressen.se

©Expressen eller artikelförfattaren.

Bilaga 3

ESKILSTUNA TINGSRÄTT

DOM B 1539-05

Yrkanden:

Åklagaren har åtalat Amir Akic för vållande till annans död (grovt brott), vållande till kroppsskada (grovt brott), samt grov vårdslöshet i trafik.

Åklagaren har beskrivit det brottsliga förfarandet enligt följande:

Amir Akic har den 2 juli 2005 med en oregistrerad, obesiktigad personbil, som saknat hastighetsmätare och belysning, vilket han haft insikt om, på Tegelbruksgatan i Eskilstuna, där högsta tillåtna hastighet varit 50 km per timme, i mycket hög hastighet, företagit omkörning av en buss till vänster om trafikdelare, där det också förekommit övergångsställen för gående.

Efter omkörningen har han i mycket hög hastighet fört fordonet på Gymnastikgatan, där det funnits övergångsställen för gående. I korsningen med Smedjegatan, där högsta tillåtna hastighet varit 30 km per timme, har han på grund av den höga hastigheten och bristande uppsikt framåt, på ett övergångsställe och en cykelöverfart påkört och skadat Sandra Mekidis och Madeleine Bergström, som på cykel var på väg att korsa gatan.

Då Sandra Mekidis avled till följd av skadorna, har han vållat hennes död. Då Madeleine Bergström kastades i gatan, med fraktur på handleden som följd, har han vållat hennes kroppsskada.

Genom att företa färden ovan har Amir Akic grovt brustit i omsorg och varsamhet samt visat uppenbar likgiltighet för andra människors liv och egendom. Vållandet till annans död och vållandet till kroppsskada är att bedöma som grova brott då Amir Akic tagit en medveten risk av allvarligt slag och genom grov vårdslöshet vållat skadorna.

(...)

Domskäl:

Ansvar

Amir Akic har erkänt vad åklagaren lagt honom till last förutom att han förnekat att han kört på fel sida om en trafikledare när han påbörjade omkörningen av bussen. Han har inte genom sitt körsätt visat en uppenbar likgiltighet för andra människors liv eller egendom.

Åklagaren har förevisat en videosekvens från olycksplatsen och på aktuell bil efter trafikolyckan.

Som skriftlig bevisning har åklagaren bland annat redogjort för anteckningar, skisser och fotografier över olycksplatsen, rättsintyg över Madeleine Bergströms handledsskada, obduktionsrapport beträffande avlidne Sandra Mekidis, uppgifter om bilens skick och specifikation samt utlåtande upprättat av Johan Nilsson om bilens funktion och slutsatser beträffande uppmätta bromsspår.

(...)

Tingsrättens bedömning:

Genom vittnena "Vittne 2", "Vittne 2" och "Vittne 3" får anses klarlagt att den aktuella bilen vid omkörningen av bussen under kraftig acceleration framförts till vänster om trafikledare där det också förkommit övergångsställen för gående och att bilen med hög hastighet kört igenom järnvägstunneln och sedan svängt tillbaka till höger körfält. Vidare får genom vittnesbeskrivningen anses utrett att bilen i hög hastighet fortsatt på Gymnastikgatan mot korsningen med Smedjegatan, där högsta tillåtna hastighet var 30 km/t. Utredningen och främst Johan Nilssons vittnesmål ger stöd för att bilen höll en hastighet av minst 94 km i timmen när inbromsningen påbörjades och att bilen måste ha hållit en relativt hög hastighet vid sammanstötningen med cykeln på cykelöverfarten då bromsspår på 17 meter uppmätts från bilen efter sammanstötningen. Av Madeleine Bergströms utsaga och "Vittne 4" samt "Vittne 5" berättelser är utrett att bilen på cykelöverfarten kört på den cykel Sandra Mekidis förde med de följderna som beskrivits i gärningsbeskrivningen. Det är genom "Vittne 6" vittnesmål klarlagt att cykeln vid olyckstillfället framfördes med låg hastighet.

På grund av det anförda får anses klarlagt att Amir Akic på ett övergångsställe för gående och cyklister med hög hastighet kört på och skadat Sandra Mekidis och Madeleine Bergström, vilka på en cykel var på väg att korsa gatan. Det är klarlagt att bilen var oregistrerad och obesiktigad samt saknade såväl hastighetsmätare som belysning. Sandra Mekidis avled till följd av skadorna och Madeleine Bergström fick en fraktur på ena handleden när hon föll i gatan. Med ledning av den beskrivning vittnena "1", "4", "5", "6" och "7" lämnat om det sätt på vilket bilen framförts precis innan trafikolyckan, får i förening med att det efter bilen uppmätts bromsspår på totalt 57 meter, anses bevisat att Amir Akic haft bristande uppsikt framåt och grovt brustit i omsorg och varsamhet samt visat uppenbar likgiltighet för andra människors liv och egendom.

Amir Akic har alltså genom sitt körsätt gjort sig skyldig till grov vårdslöshet i trafik och vållande till annans död och vållande till kroppsskada. Även de två sistnämnda brotten bedömer tingsrätten grova med hänsyn till att dödsolyckan och kroppsskadan föranletts av att Amir Akic genom sitt körsätt tagit en medveten risk av allvarligt slag och genom grov vårdslöshet vållat skadorna.

Tidigare domar:

Amir Akic dömdes den 11 november 2005 för stöld.

Lars Lindhe, domare.

Bilaga 4

Olika former av straff

Böter

Penningböter bestäms till lägst 200 kr och högst 4 000 kr. Dagsböter tar hänsyn till hur allvarligt brottet är och till den dömdes ekonomiska situation. Som minst utdöms 30 dagsböter och som mest 150 för ett brott.

Villkorlig dom

Den som får villkorlig dom slipper fängelse under förutsättning att han sköter sig under en prøvotid på två år. Straffet kan kombineras med dagsböter eller samhällstjänst.

Skyddstillsyn

Skyddstillsyn är som villkorlig dom, men prøvotiden sträcker sig över tre år, och under första året står den dömda under övervakning. Restriktioner kring den dömdes livsföring kan förekomma. Om domen innefattar någon form av behandlingsplan, exempelvis mot alkohol- eller narkotikamissbruk, ska den dömda fullfölja behandlingen.

Samhällstjänst

Samhällstjänst innebär 40-240 timmars oavlönat arbete i en ideell förening, organisation eller kyrka. Den dömda måste samtycka. Samhällstjänst ges som tillägg till villkorlig dom eller skyddstillsyn. För unga kallas det ungdomstjänst och är då kortare.

Elektronisk fotboja

Fängelsestraff upp till 6 månader kan verkställas utanför anstalt. Detta görs genom intensivövervakning med elektronisk kontroll kombinerat med förbud att vistas utanför bostaden annat än på angivna tider, exempelvis för arbete.

Fängelse

Fängelse innebär att den dömda får vistas på en kriminalvårdsanstalt. Den kan vara antingen sluten eller öppen, det vill säga där det inte finns murar runt anstalten. Tiden kan variera från fjorton dagar till många år beroende på vad personen dömts för.

Behandling av gärningspersonen

Behandling utanför fängelse innebär för vuxna främst missbruksvård i ett behandlingshem. Det kan ske som en del av fängelsestraffet eller inom ramen för skyddstillsyn. Unga under 21 år kan få behandling i form av olika program som tar sikte på till exempel missbruk, konfliktlösning eller arbetsträning.

Medling

Medling är inget straff utan ett erbjudande till gärningspersonen och brottsoffret att träffas tillsammans med en medlare. Medlingen är frivillig, den ska ske i bägge parterns intresse och målet är att minska de negativa följderna av brottet.

Ekonomisk kompensation till brottsoffret

Ekonomisk kompensation är inget straff. Det består i en ersättning från gärningspersonen till brottsoffret för den kränkning som brottet inneburit för offret. Det är alltså inte ett skadestånd som ersättning för den ekonomiska förlust som gärningspersonen åstadkommit för brottsoffret utan just en kränkingsersättning.

Bilaga 5

Man:

Kvinna:

1. Ålder: 19-30 31-40 41-50 51-60 61-70

2. Högst avslutad utbildning:

Grundskola Gymnasium Universitet/Högskola

Om du svarat Universitet/Högskola på ovanstående, hur länge har du då läst:

Max två år 3-4 år 5 år eller mer

Har du någon gång studerat juridik eller kriminologi vid Universitet eller Högskola?

Ja Nej

**3. Vad anser du vara de två viktigaste syftena med att straffa den som begår brott?
Bortse ifrån om du anser att syftet uppfylls. Ge en etta till det viktigaste och en två till
det näst viktigaste syftet enligt dig.**

Syftet med straffet är...

...att avskräcka den dömden från att begå nya brott

...att avskräcka andra från att begå brott

...att skydda samhället från brottslingen

...att återanpassa brottslingen till samhället

...att brottslingen sonar sitt brott

...att ge brottsoffret upprättelse

...att uttrycka vad samhället inte tolererar

Annan anledning _____

4. Tänk nu på den text du tagit del av. Vad anser du att straffet bör bli? På nästa sida kryssar du i. Utgå ifrån beskrivningen av de olika påföljderna.

	Vad anser Du personligen att straffet bör vara?
Inget straff	☐
Böter	☐
Villkorlig dom	☐
Skyddstillsyn	☐
Samhällstjänst	
Under 50 timmar	☐
Mellan 50 och 150 timmar	☐
Över 150 timmar	☐
Elektronisk fotboja	
Under 2 månader	☐
Från 2 till 3 månader	☐
Över 3 månader	☐
Fängelse	
Under 2 månader	☐
2 månader till 5 månader	☐
6 månader till 11 månader	☐
1 år till 1 år 11 månader	☐
2 år till 2 år 11 månader	☐
3 år till 4 år 11 månader	☐
5 år eller mer	☐
Behandling av gärningspersonen	
Under 2 månader	☐
Mellan 2 månader och 1 år	☐
Över 1 år	☐
Medling	☐
Ekonomisk kompensation till brottsoffret	
Under 50.000 kr	☐
Mellan 50.000 och 100.000 kr	☐
Över 100.000 kr	☐

Bilaga 6

ÅLDERSFÖRDELNING

	19-30 år	31-40 år	41-50 år	51-60 år	61-70 år
<i>Media</i>	14	3	3	8	3
<i>Domstol</i>	9	4	7	9	2

KÖNSFÖRDELNING

	Män	Kvinnor	Könsidentifierade
<i>Media</i>	18	9	4
<i>Domstol</i>	19	11	1

UTBILDNINGSFÖRDELNING

	Grundskola	Gymnasium	Högskola/Universitet
<i>Media</i>	0	17	14
<i>Domstol</i>	1	14	16

FÖRDELNING ÖVER JURIDIKSTUDERANDE

	Ja	Nej
<i>Media</i>	2	29
<i>Domstol</i>	3	28